

Poštnina plačana v gotovini

Cena 2 Din.

OPERA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1931/32

LATERNA (LUCERNA)

Premijera 8. oktobra 1931

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

---

*Novosti za damske
plašče pravkar došle!*

**A. & E. Skabernè
Ljubljana**

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 8. oktobra 1931

M. Bravničar:

Dr. Vítězslav Novák

Lansko leto je praznoval mojster Novák svojo 60letnico. Z njim tudi ves češki glasbeni svet. V Narodnem divadlu so za to priliko naštudirali in igrali vsa Novákova dramatska dela, na koncertih pa so izvedli vse ostale skladbe. Temu jubileju velikega češkega glasbenika so se pridružila tudi ostala češkoslovaška mesta, da bi se čim častnejše oddolžili mojstru in mu izkazali hvaležnost za vse, kar je V. Novák podaril in ustvaril češki glasbi. Ljubljana se pridružuje temu jubileju (poleg koncerta konservatorija) z uprizoritvijo »Lucerne« — radi zaprek, nekoliko kasneje. »Lucerna« je med vsemi Novákovimi ope-

rami dosegla največ uprizoritev in največjo priljubljenost. Igrana je bila že na vseh čeških opernih odrih in že to dejstvo je bilo odločilno pri izbiri za naš oder.

Vítězslav Novák je bil poleg Jos. Suka tisti Dvořakov učenec, ki je kakor njegov učitelj kmalu zaslovel daleč preko mej svoje domovine. Že prva njegova dela, zlasti »Slovaška suita«, simfonska pesnitev »V Tatri« in ciklus »Pan«, so postala kmalu znamenita in dajala zagotovilo, da se vrsta velikih skladateljev na Češkem nadaljuje. Po Smetani, Dvořaku in Fibichu so prevzeli v polpretekli dobi nasledstvo Novák, Suk in Janaček. Ti trije so si, kakor da bi bili domenjeni, razdelili delo v češki glasbi. Janaček se je naslanjal v svojih skladbah na moravsko narodno blago, Suk je ostal Čeh, Novák pa, čeravno rojen Čeh, si je izbral za svojo duševno domovino Slovaško, vzal je v svoje skladbe elemente slovaške narodne pesmi in ostal je dosleden do današnjih dni.

V. Novák je skladal v vseh oblikah. Napisal je opere, kantate, komorne stvari, orkestralne, klavirske, zborovske skladbe itd. Češko glasbo je obogatil z veliko deli in vzgojil je kot učitelj drž. konservatorija v Pragi celo vrsto mladih skladateljev.

Pri nas je Novák že dobro uveden in veliko njegovih stvari je našemu občinstvu znanih iz koncertov. »Slovaška suita« je bila pri nas že nekajkrat izvajana, kantato »Vihar« je izvajala Glasbena Matica, »V Tatri« smo slišali o priliki gostovanja Češke Filharmonije; kvartet, trio, klav. sonata (Eroica), ciklus »Pan« itd. so bili tudi že na sporedih naših koncertov.

Pa tudi V. Novák pozna nas. Bil je že parkrat v Sloveniji. Njegova »Hory« iz ciklusa »Pan« je nastala na našem Grintovcu, za »Vihar« pa je dobil največ idej in inspiracije na našem Jadrani. Uprizoritev »Lucerne« za njegovo šestdesetletnico naj mu bo dokaz, da tudi Slovenci visoko cenimo njegovo delo.

Vítězslav Novák o svoji „Lucerni“

Vítězslav Novák je poslal uredništvu »Gled. lista« ob priliki uprizoritve »Lucerne« v pismu nekaj podatkov o postanku te opere, ki jih v čeloti objavljamo:

Upoštevaloč Vašo željo, Vam pošiljam nekoliko vrstic o svoji operi »Lucerne« in to o njeni genezi, ki je gotovo najbolj zanimiva izmed vseh mojih del.

Ko sem spoznal enakoimenovano Jiraskovo igro, sem bil očaran in sem si jo takoj predstavljal kot opero. Njena simbolična vsebina v poetičnem gozdnem okolišu, bogastvo njenih nastrojenj (štimmung), njen prisrčen in ljubezniv humor in ves kalejdoskop pisanih figur — vse to je naravnost klicalo po uglasbitvi. In predstavlajte si mojo boleost, ko mi drugače vedno prijateljski mojster Jirasek ni dal dovoljenja, z utemeljitvijo, da je »Lucerna« njegova edina repertoarna igra. Bil sem depimiran in celo leto nisem mogel ničesar delati. In tukaj mi je pomagalo golo naključje. Šel sem k Jirasku, da bi mu prigovarjal za mojega znanca kiparja, ki si ga je želel portretirati. Pri tej priliki je prišel govor tudi na »Lucerno«. Ko je mojster zvedel, kakšen udarec mi je zadel s svojo odločitvijo in v kakšno krizo me je vrgel, je bil očitvidno ginjen. Razvil sem vso svojo zgovornost — in dosegel tako vroče pričakovano dovoljenje za komponiranje »Lucerne«. Presrečen sem takoj naprosil Jiraska za dovoljenje, da bi smel dr. Hanuš Jelinek napisati libreto. Ta se je po temeljitem razgovoru z menoj takoj lotil dela. Gorel sem v nestrpnosti in kar nisem mogel pričakovati konca libreta. Prijatelj Jelinek mi je tekom dela pokazal nekaj primerov, ki so me silno navdušili in v kratkem sem imel ves libreto v roki. Prva slika je bila v eni sapi skicirana. In sedaj si predstavlajte — naprej sploh nisem mogel! Minili so dnevi, tedni, meseci — napisal nisem niti note. V glavi pusto in prazno! Jelinku sem se na sestankih od začetka včasih izgovarjal, pozneje sem se ga izogibal. In to stanje je trajalo več kot eno leto. Lahko si predstavljate, kaj sem pretrpel... Končno, bilo je pred božičem l. 1922., sem si dejal: »Izdelaj vsaj ta skicirani začetek!« No, od tega dne me je prijelo in ni popustilo, delal sem podnevi in ponoči — in za šest tednov je bila cela opera v podrobni skici gotova. Ves ta čas sem bil kakor v mrzlici. Pa je prišla tretja ovira. Instrumentiral sem 50 strani, dalje ni šlo — oči so mi odpovedale službo. Zdravnik je rekel: »Najmanj četrta leta ne čitati ne pisati.« Vzel sem enega svojih učencev in sem mu štiri mesece v dopoldnevih diktiral svojo partituro... Vidite torej, da je bil nastanek moje Lucerne v resnici dramatičen!

Njena premiera (v maju 1923. v Pragi) je bila vzlic vsem intrigam (glej mojo brošuro »Novák contra Ostrčil«) zelo uspešna. Lucerna je tudi edina moja opera, ki je bila doslej izvajana na vseh naših opernih gledališčih (v Brnu, Bratislavi, Ostravi, Olomucu, Plznu in Čeških Budjejevicah). Oskar Nedbal je rekel

moji ženi pri premieri v Bratislavi: »Kako je mogoče, da »Lucerna« v Nar. divadlu ni tako popularna kakor Smetanove opere?« — »Vi ne poznate Ot. Ostrčila«, je bil moj odgovor.

S srčnim pozdravom

Vit. Novák.

Vsebina „Laterne“ (Lucerne)

I. Na Češkem je živel mlinar. — Tam je bila takrat še tlaka. Mlinar pa je bil tlake osvobojen, samo eno dolžnost je imel: spremljati gosposko kadarkoli; podnevi in ponoči od mlina tja do stare lipe, ki je stala na potu k lovskemu gradiču. Nekoč je gosposka zahtevala od mlinarja, da bi vodil spreved v počast novi knežni in da bi poslal svojo varovanko in ljubico Hanico na grad. Sam glavar se je ponižal do mlinarja. Ta je izjavil, da ne pojde in ne pošlje.

V sosedni vasi je prebival pomožni učitelj, reven kakor cerkvena miš. Napisal je na knežno prošnjo, katero je hotel izročiti na gradu po dokončani serenadi, ki jo bo zaigral z vaškimi godci.

V mlinskem potoku se je naselil povodni mož Mihec; zaljubil se je do ušes v mlinarjevo varovanko Hanico ter jo je požiral z očmi, kjer se je le dalo.

II. Mihca je obiskal drugi povodni mož — mračni Ivan. Seliti se je moral, ker so iz njegovega ribnika pravkar izpustili vodo. Sedaj si hoče izbrati svoj novi dom v jezerčku ob lovskem gradiču, kjer upa biti sam in imeti mir. Ravno tega dne gre dvorjan z glavarjem nad mlinarja. Na pragu uzre Hanico in se zagleda v njo. Sklene, da mora postati njegova na vsak način, če treba tudi s silo.

Knežna, sita dvornega življenja in željna lepega doživljanja, si poželi trdoglavega — mlinarja. Ukaže mu, naj jo spremlja z laterno na grad, kamor so pred njima šli tudi vaški godci. Klaskova (njen mož je bil vaški godec), ženska strupenega jezika in na vse druge ljubosumna, gre tudi za njimi in venomer zasleduje svojega moža. V grad se napoti tudi Hanica. Boji se za svojega mlinarja, da bi ga ne zgubila. Njegova spremljevalka ji dela skrbi. Mihcu, povodnemu možu in tudi Haničinemu zalezovalcu je to zelo všeč; zbežita za njo. Ko pride Mihec do lipe, zasliši govorjenje mušketirja, ki se ravno pripravlja z gospodom Francem posekati mlinarjevo staro lipo, katero si hoče gosposka

prilastiti záše. Izkoristiti hočeta trenutek, ko mlinarja ni doma, obenem pa bi rada ugrabila še Hanico. Klaskova pride, ugleda povodnega moža, izve od njega vse, kar je naskrivaj slišal, ter ga nato še prisili, da jo spremlja na gradič. (Sprememba.)

III. Ivan - mračni se je počutil zelo dobro v novem ribniku. Zadovoljen je bil, ker je imel mir. Ampak samo malo časa. Prišla sta lakaj in komornica, da pogrneti knežni na terasi. Komaj ju je Ivan preplašil in prepodil, je že prišla knežna z mlinarjem. Všeč ji je bil in obljubljala mu je zlate gradove, samo če bi hotel ž njo na grad. Mlinarju je prišlo na misel, da bi mogel s svojim vplivom pri knežni koristiti ljudstvu. Nič čudnega, če bi ga knežna zapeljala. — Pa že je Klaskova tu. Opozori mlinarja, da se nekaj snuje zoper njega, zoper Hanico in zoper lipo. Mlinar plane pokonci, pusti knežno in zbeži, da bi zlobnežem preprečil njihove nakane.

IV. Ko čaka mlinar na Hanico, zagleda učitelja, ki išče svojo prošnjo, katero je zgubil pod lipo takrat, ko je prestrašil in prepodil Hejkal (gozdni mož) njega in njegove druge. Nankrat so tukaj vile — kdo ve, kje so se vzele. Glavar je Hanici za petami, ampak vile vzamejo Hanico v svoj krog in ko se lipa odpre, skoči Hanica v deblo ter izgine glavarju iz oči. Glavarju ostane samo še učitelj, katerega nahruli, da bi mu povedal, kam je izginilo dekle. Glavar obljublja in grozi, a od učitelja ne izve niti besedice. Ukaže drvarjem, da posečejo lipo. V tem trenutku skoči k lipi s sekiro oborožen mlinar, da bi branil svojo lipo. Iz lipine krone se zasliši skrivnostno petje, vejice zažarijo, deblo se odpre in Hanica skoči iz njega naravnost v mlinarjevo naročje. Knežna, ki se je ravno vračala v grad, je bila priča temu čudežu. O glavarjevih nakanah ji ni bilo prej ničesar znano, zato razbije laterno in oprostí mlinarja tega podložništva. Tudi učitelj je dobil, kar je hotel imeti: svojo šolo. Vsi ga občudujejo, da se ni dal glavarju. Mihec — povodni mož, pa se z zlomljenim srcem izseli iz mlinskega potoka, pa tudi zato, da bi mu dala Klaskova mir.

Novakovo operno delo

Češki glasbenik Iša Krejčí je napisal pod zgornjim naslovom ob priliki Novákové šestdesetletnice članek, iz katerega posnemamo glavne misli.

Novákove opere so v njegovem celotnem delu izjeme in stranpota, ki jih je začel delati šele pred vojno. Prvo glasbeno dramatično delo, enodejanko »Zvíkovský Rarášek«, je napravil, kakor se je sam izrazil, v razvedrilo in odpočitek. Po naravi veliki simfonik, na višku svoje tehnične virtuoznosti, ki jo je obvladal do tedaj v vseh svojih absolutnih kakor tudi vokalnih skladbah, je hotel dati tudi v področju, ki mu je bilo najbolj oddaljeno, svojo izkaznico. Ta opera, ki očituje v vsakem taktu absolutnega skladatelja, ni samo najboljša Novákova opera, temveč tudi eno najzanimivejših opernih del vse češke literature. V tem malem delu so zanimive arhaistične lepote in originalni glasbeni izraz. Stilnih prvin te glasbe, ki v celoti karakterizirajo Nováka, ne najdemo v nobenem drugem njegovem delu. Tudi moderna imponira v tem delu, katero je pisal za tiste čase brez kompromisov. Arhitektura sicer ni tako koncizna kakor v drugih Novákovih stvareh, to pa zato, ker je orkestrski part pisan po večini ilustrativno in ker prevladujejo detajli celoto. Novák pa je preveč vesten, da bi katero glasbeno formo samo nakazal, ne da bi izčrpal vse njene možnosti. In tako mu ni zadostovalo, da bi ostal samo pri tej enodejanki. Komponiral je opero večjega formata »Karlštejn«. Te opere ni napisal samo iz artističnih nagibov, temveč tudi iz patriotizma, da bi z iskrenim patosom historične opere podal tesno vojno razpoloženje svojega naroda. Če gledamo »Karlštejn« z glasbenega stališča, ne občutimo, da bi bilo priložnostno delo. Poln je novih artističnih problemov, ki jih je Novák rešil z isto novotarsko strastjo in radikalnostjo, kakor v tradicionalnih delih pred vojno. Višek je dosegel v mojstrski uporabi starih cerkvenih tonovskih načinov in v diatonični politonaliteti Novákovske polifonije. In ravno za to diatonično politonalno polifonijo zasluži največje občudovanje in hvaležnost mlade skladateljske generacije, kateri je s to tehniko pokazal v razvoju po vojni nova pota, ki so postala rešitev pred propadajočim impresionizmom in atonaliteto.

Novákova najpopularnejša opera »Lucerna«, pa tudi njegova predzadnja opera »Dedova zapuščina«, postajata že ljudski ope-

ri in spadata med stalen repertoar češke opere. Pri »Dedovi zapaščini« polaga Novák glavno vsebino v simfonijske medigre in zasleduje stari sen vseh velikih glasbenih duhov: spojiti muzikalno dramo s simfonično obliko, katera nudi glasbeni misli najširše polje.

Zadnji Novákovi dramatični deli sta dve baletni pantomimi po bajki Svat. Čeha: »Nikotina« in »Signorina Gioventù« (Gospodična Mladost). V teh dveh baletnih skladbah je bil Novák bolj svoboden, ker ga ni vezal tekst. Linija glasbenih misli je tu širša, obdelava in uporaba orkestra bolj simfonična. Do izraza prihajajo plesni ritmi slovaškega poudarka. Pa tudi sodobnemu plesu »Tango« se ni hotel odreči, temveč ga je prav izvrstno vpletel kot glavni ples »Nikotine«. V »Signorini Gioventù« je pa Novák podal vso svojo virtuozno mojstrstvo modernega politonalnega in polifonskega sloga. Orkester dosega pestrost in tehniko Stravinskega in Novák je spet dokazal, da je še vedno v razvoju in napredku, torej še vedno mlad. Sam je sicer izjavil, da je »Signorina Gioventù« njegovo slovo od mladosti in da je to njegovo zadnje operno delo, vendar upajmo, da ne bo imel prav.

Iz gledališke pisarne

Prihodnje dni bo v operi uprizoritev šahovske opere francoskega sodobnega skladatelja Marcela Delannoya »Damski lovec« (Le Fou de la Dame). Opera je bila prvič uprizorjena v Opera Comique v Parizu predlansko sezono in je imela v koreografiji Vaclava Vlčka velik uspeh. Poleg »Damskega lovca« bo isti večer kot druga enodejanka »Car se da fotografirati« najpopularnjšega sodobnega nemškega opernega skladatelja Kuri Weilla (avtorja Beraške opere). Tekst za »Carja« je napisal nemški dramatik Georg Kaiser.

V ponedeljek 12. t. m. priredi uprava gledališča v unionski dvorani prvi simfonični koncert te sezone. Program: Brahms II. simfonija; L. M. Škerjanc »Mlada Breda«, lirična ouvertura, Anton Lajovic: Capriccio in Čajkovskega klavirski koncert (solist Ivan Noč). Koncert bo dirigiral skladatelj L. M. Škerjanc.

Naslednje premiere bodo Osterčeve tri enodejanke (»Medea«, »Dandin v vicah« in »Maska rdeče smrti«) ter Peter Konjovičeva opera »Koštana«, ki je bila uprizorjena že v Zagrebu in Beogradu in je po mnenju glasbene kritike najrepresntativnejše jugoslovansko operno delo, polno bogate južnosrbske folklore, obdelane z mojstrsko roko.

Razno

3. avgusta t. l. je bila stoletnica rojstva skladatelja Ivana pl. Zajca. Rojen je bil 3. avgusta 1831. na Reki, študiral je glasbo na konservatoriju v Milanu. Deloval je v Zagrebu in na Dunaju. Napisal je preko 1000 del, od katerih uživa še danes največjo priljubljenost opera »Zrinjski«, ki je tudi na našem odru doživela veliko uprizoritev.

*

Češke opere v inostranstvu:

V tekoči sezoni uprizorijo v New-Yorku (Little Theatre opera) Dvořakovo »Vrag in Katra«; v Königsbergu Weinbergerjevega »Švando«; v Bernu Otokarja Jeremijaša »Brate Karamazove«.

*

»Vojiček« (»Wozek«) opera Albana Berga, ki jo štejejo med najekstremnejšo, a najresnejše operno delo zadnjega desetletja, bo uprizorjena letos v Bruslju (Théâtre de la Monnaie) prvič v francoščini.

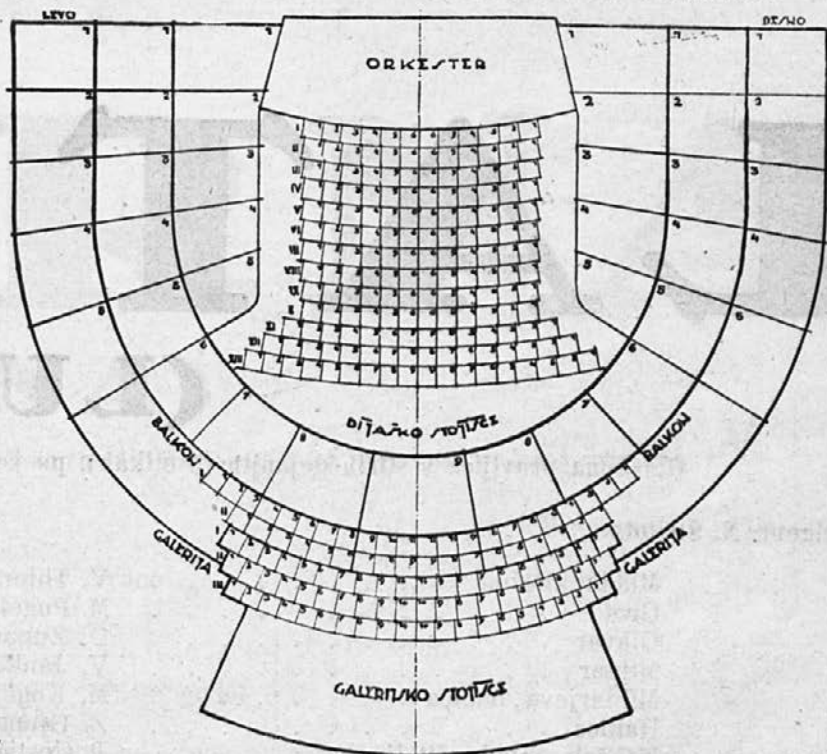
Alban Berg dela sedaj svojo drugo opero »Lulu« po istoimenski Wedekindovi drami.

*

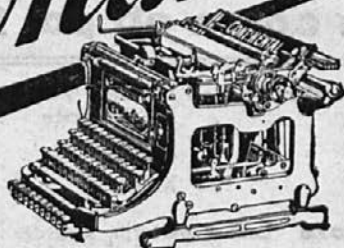
Budimpeštanska opera je sklenila, da bo letos igrala samo štirikrat tedensko, ker ji finančne prilike ne dopuščajo delovanja kakor v prejšnjih letih. (Zelo značilno za današnje razmere v milijonskem mestu.)

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V DRAMI

Continental

MARIBOR
VETRINJSKA 30
TELEFON INT. 24-34

IVAN LEGAT

LJUBLJANA
PREŠERNOVA 44
TELEFON INT. 26-36

LATERNA

(LUCERNA)

Glasbena pravljica v štirih dejanjih (5 slikah), po istoimenski operi Al. Jiráskaa priredil Hanuš Jelínek, uglasbil Vítězslav Novák.

Dirigent: N. Štritof.

Scenograf: V. Uljanišev.

Mlada knežna	V. Thierry-Kavčič
Grof	M. Pugelj
Glavar	D. Zupan
Mlinar	V. Janko
Mlinarjeva babica	M. Kogejeva
Hanica	Z. Gjungjenac
Zajček, mlad učitelj	J. Gostič
Mihec } povodna moža {	L. Kovač
Ivan }	E. Rumpel

Gospod Franc	F. Jelnikar
Mušketir	S. Magolič
Klásková	N. Španova
Klásek	B. Peček
Zima } vaški godci {	J. Povhè
Sejtka }	F. Mohorič
Žan, komorni sluga	M. Simončič
Rezika, sobarica	Z. Gerlovičeva

Gozdni duh, gozdne vile itd.

Godi se v »tistih časih« v gozdu in gozdnem dvorcu.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Pretek ob 20.

Konec ob pol 23.

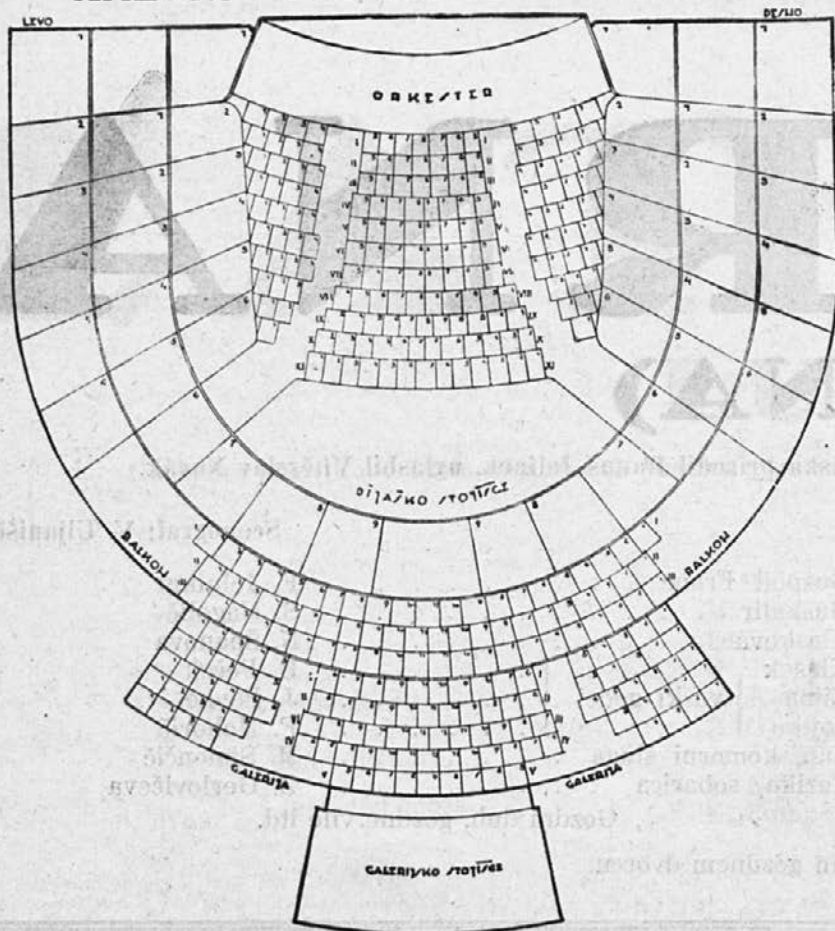
Parter: Sedeži I. vrste	Din 46
" II. - III. vrste	40
" IV. - VI.	38
" VII. - IX.	35
" X. - XI.	30
Lože Lože v parterju	180
" I. reda 1-5	180
" 6-9	200

Nadaljni ložni parterju	25
" I. redu	30
Balkon: I. vrsta	30
" I. "	26
" II. "	24
" II. "	20
" III. "	18

Galerija: Sedeži I. vrste	Din 15
" II. "	13
" III. "	13
" IV. "	10
" V. "	10
Stojišče	4
Dijaško stojišče	7

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagovnici in dramskem gledališču od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V OPERI

„RIBA“ Ljubljana Gradišče 7

trgovina z raznovrstnimi sladkovodnimi in
svežimi ter konzerviranimi morskimi ribami

Specijalna zajutrkovalnica vsakovrstnih rib - Vinotoč

Lastnik I. Ogrinc

Telefon 25-84